

DE EPISCOPO

CAPUT I.

De Episcopo quoad vitae sanctitatem.

1. *Quo gradu sanctitas exigitur in Episcopo?* Optime respondet Card. Gousset (II. 714) inquiens: « Quanto magis Episcopus supereminet dignitate, eo magis supereminere debet sanctitate... Omnium virtutum christianarum et sacerdotalium, quas ipse supremo gradu exercere debet, oportet ut exemplum praebet ». S. Lig. (*Hom. Ap. VII. IV. 65*) ait: « Si pastor cupit ut oves ad montem ascendant, opus est ut praeeat ipse. Episcopus est illa lucerna a Deo super candelabro posita, ut luceat omnibus qui sunt in domo Domini. Igitur oportet (ut dixit Apostolus Tito), Praelatum omnium virtutum, quas in suo grege videre cupit, se exemplum ostendere ». Quia autem amor proprius, maxime quoad personas in dignitate constitutas, magnas hallucinationes inducere solet, duo dantur monita valde necessaria: 1.º Episcopus exemplaria sibi proponat incorrupta, Christum, Apostolos et alios Sanctos; non aspiciat autem pejores, quorum comparatione sanctus sibi videatur; sed perfectos, ut, differentiam conspiciendo, se emendare, illorumque praeclares virtutes emulare satagat. 2.º Roget suum confessarium aut alium virum prudentem ut maxima libertate de quolibet defectu eum commoneat.

2. *Quaenam sunt virtutes, quae in Episcopo magis exiguntur?* Sunt speciatim sequentes:

1.º *Zelus gloriae Dei et salutis animarum, absque ullo respectu humano et cum plena sui ipsius mortificatione.* Dicit Tridentinum (XXV. I) « Qui » episcopale ministerium suscipiunt... , se non ad propria commoda, non ad » divitias, aut luxum; sed ad labores et sollicitudines pro Dei gloria vocatos » esse intelligant; nec enim dubitandum est, et fideles reliquos ad religionem innocentiamque facilius inflammandos, si Praepositos suos viderint » non ea, quae mundi sunt, sed animarum salutem, ac coelestem patriam » cogitantes ». Et sane date mihi Episcopum solo gloriae Dei et salutis animarum zelo flagrantem, (qui non quod sibi commodum est vel ab antecessoribus fiebat, vel ab aliis fit; sed solum quid faciendum sit, respiciat); et, ni dicam totam Dioecesim sanctificatam, certe tam in clero quam in populo magnam morum reformationem brevi tempore videbis. B. Saulius (*De Off. et mor. Episcopi VII*) scripsit: « Scopus et finis Episcopi debet esse gloria Dei » et salus populi sibi a Deo commissi... Moriatur ergo in ipso spiritus humanus... Non carebit infinitis adulatoribus et detractoribus. Hi oblivioni tradendi, illi dissimulandi; nunquam enim Deo serviet, neque hominibus utilis

» erit, qui ad linguas dolosas attenderit, et non potius Deum, conscientiam
» et animum suum consuluerit. Haec est differentia inter eum qui veraciter
» quaerit sanctitatem, et eum qui non veraciter. Nam primus appetit illa
» opera quae seipsum magis placere Deo, quamvis non approbentur ab homini-
» bus, neque illustria appareant. Secundus hoc solum attendit, nempe quid
» dicatur... Praelati nihil habere debent in hac vita quod ament, nullum a
» quo aliquid sperent, neminem quem timeant, nisi Deum et divinum bene-
» placitum. Vae mihi, inquit Gregorius, qui non excitatus a somno terre-
» narum rerum cum Samuele, et non purgatus coelesti carbone cum Isaia,
» in magistrum populis datus sum! ».

3. II.º *Spiritus orationis*. Oratio quam maxime necessaria est Episcopis
1.º Quia conspicuis virtutibus praefulgere debent, quae sola oratione adipisci
et conservari possunt; unde scripsit praedictus B. Saulius (*l. c. VIII*):
« Vae tibi, Episcopo, si fons devotionis in te siccatus fuerit; irrigat enim
» omnia virtutum exercitia, sine quo prorsus arescunt ». 2.º Quia habent
populum sibi comunissimum, eorumque orationibus indigentem. 3.º Quia Apo-
stoli (quorum Episcopi sunt successores) orationi pro populo instandum esse
censebant; unde Apostolus ad Colossenses (*I. 9*) scripsit: « Non cessamus pro
» vobis orantes et postulantes etc. ». Ad orationem autem tenentur Episcopi
speciatim in tribus casibus: 1.º si nequeant Missam *pro populo* personaliter
celebrare; 2.º in negotiis valde momentosis et difficilibus; 3.º in extraordi-
nariis populi necessitatibus (quo casu contingere potest quod publicas etiam
preces indicare teneantur). Hinc scripsit idem B. Saulius: « Ob sarcinam
» pastorem Episcopus non debet contemplationem deserere... Scopulus sum-
» moperere cavendus est ab Episcopo, ne scilicet obrutus negotiis tepide oret
» et exercitia spiritualia intermittat ». Adducit autem exemplum S. Ambrosii,
et S. Bernardi hac de re scribentis ad Papam Eugenium; et dicit quod inter
munera Episcopi, oratio primum locum tenet: « Manent itaque in Episcopo
» tria haec, verbum, exemplum, oratio. Majus horum est oratio: nam, etsi
» vocis virtus sit opus, operi tamen et voci gratiam efficaciamque promeretur
» oratio » (*Cap. V*). Notari potest cum SS.º D. N. Leone XIII (*Const. In
suprema*) quod Episcopi titulares, etsi non ad Missam celebrandam, tamen
ad orandum pro miseris Ecclesiis, quarum titulum habent, ex charitate
tenentur.

4. III.º *Frugalitas, simplicitas, contemptus mundi et quaedam sancta
paupertas*. Tridentinum (*XXV. 1*) dicit: « (S. Synodus) non solum jubet, ut
» Episcopi modesta suppellectili et mensa ac frugali victu contenti sint; ve-
» rum etiam in reliquo vitae genere ac tota eorum domo caveant, ne quid
» appareat, quod... non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum
» praeseferat ». Et prius Concil. Cartag. IV (*Can. 25*) dixerat: « Episcopus
» vilem suppellectilem et mensam, et victum pauperem habeat; et dignitatis
» suae auctoritatem fide et vitae meritis quaerat ». Hinc S. Lig. (*Hom. Ap.
VII. 65*) scripsit: « Episcopus in cunctis debet efficere ut sancta paupertas
» splendeat. Paupertas in habenda familia moderata; et tot tantum sibi fa-
» mulentur, quot suae merae necessitati satisfacere sufficient. Paupertas in
» vestitu, et in modesta ac simplici domus suppellectili; Episcopus enim qui
» palatium sumptuosa suppellectili, qua laici oblectantur, ornatum habet, non
» utique aedificationem praeseferat populo. S. Carolus e domo sua omnia

» aulae tapetia, paramenta et curiosas imagines penitus amovit. Paupertas
» in mensa frugali; et pro comperto habeatur, quod nihil aliud poterit ma-
» gis Ecclesiam apud vulgus existimationem conciliare, quam frugalitas in
» victu: *vivere autem de altari, non luxuriari concessum est* (Can. I. D. 44) ». Multa
praeclara habet hac de re B. Saulius (*l. c. VI*), ex quo nonnulla
exeribo: « Volens Christus mundum ad se convertere, elegit Apostolos pau-
» peres spiritu et humiles, non divitiis ornatos extrinsecus. Sic ergo debent
» et Episcopi ambulare... Non potest Satanus Satanam ejicere; id est spiritus
» superbiae, ambitionis et avaritiae non potest talia in mundo expugnare.
» Nulla splendidior gemma in ornatu Episcopi reperiri potest ipsa humili-
» tate... Manifestum est ex hujusmodi (pompa) saeculares homines, sive
» principes sive plebeos scandalizari, concitari ad invidiam et murmuratio-
» nem. Adde quod, cum Praelatus sit quoddammodo forma gregis, haec fa-
» cile incitant populum ad pompas, vanitates et alia id genus. Videmus etiam
» quod, dum Praelati vixerunt pauperes et bona Ecclesiae dispensabant pau-
» peribus, Principes maxima dona Ecclesiis fecerunt; postea, viventibus
» ipsis cum luxu, non solum non donarunt, sed potius abstulerunt (*et qui-
» dem populis sine minus gaudentibus, certe non lugentibus*). Si dicatur:
» Nunc mos et consuetudo inolevit in contrarium; respondetur quod contra
» exempla Christi nulla potest consuetudo praescribere. Si dicatur quod hoc
» fit ut conformentur aliis et non erubescant de singularitate; respondetur,
» quod nemo debet huic saeculo conformari, sed Christo; neque debet eru-
» bescere humilitatem Christi: et quando facit homo id quod debet, non ti-
» meat notari de singularitate. Si dicatur: hoc non facientes erunt notati
» tamquam avari; respondetur: Aliae sunt viae fugiendi talem notam...
» faciant eleemosynas, reparent Ecclesias etc. Si dicatur quod hoc fit ut in
» pretio habeantur et propter auctoritatem Ecclesiae sustentandam; respon-
» detur 1.º Honor est praemium virtutis, non pomparum et luxus... 2.º Irri-
» dentur a Principibus saeculi, non honorantur. Pauperes autem non audent
» ad hujusmodi accedere, irritantur, scandalizantur; et, si viderent parce-
» re et cum paupertate vivere, amarent illos et eorum exemplo paupertatem
» aequanimiter ferrent. 3.º Duplex est honor: quidam quem mundus exhibet
» divitibus et principibus saecularibus: quidam quem viris sanctitate plenis
» exhibet: et primum non debent (Episcopi) quaerere, sed secundum. Paul-
» lus carnem jejuniis macerabat, dicens, esse aerem verberare, praedicare
» et non macerare corpus. Hieronymus dicit, ignominiam et confusionem esse,
» Christum crucifixum pauperem et esurientem fatis praedicare corporibus,
» et jejuniarum doctrinam rubentes buccas tumentiaque ora proferre. Si in
» Apostolorum loco sumus, non solum sermonem illorum, sed et conversa-
» tionem et abstinentiam imitemur. Gloria Episcopi est pauperum inopiae
» providere. Ignominia omnium sacerdotum est propriis studere divitiis. Perdit
» enim auctoritatem docendi cujus sermo opere destruitur. Tres pestes, seu
» tres serpentes irrepunt in Episcopi dignitatem: honor, pecunia et mensa;
» et miseri homines propter haec appetunt Episcopatum... Vae ergo tibi,
» Episcopo, quando sedens ad lautam mensam incipis gaudere, et oblivisci
» dolorum tuorum, et gravissimorum periculorum atque onerum tuos hume-
» ros opprimendum! Ardet vitis Ecclesia, flammis vitiorum uritur sponsa,
» non reperitur qui succurrat, et tu vacas splendori status et deliciis, cum

» oporteret sacco et cinere indutum gemere, vociferare, jejunare et nudis
» pedibus cum Isaia incedere. Crescunt morbi, desunt medici (scilicet clerici
» probati et docti), et facultates Ecclesiae, quibus medici emendi erant,
» consumuntur in splendore status? Versatur in summo periculo aeternae
» damnationis Episcopus, cujus curae tot animarum salus commissa est, et
» in tanto periculo navigans de splendore vitae cogitat. Clamat Moyses: *Non
» possum portare populum hunc, obsecro ut interficias me ne tantis affligar
» malis: et Pastores evangelici vacabunt deliciis et pompis?* »

5. IV.° *Immunitas a nepotismo.* Tridentinum (*l. c.*) dicit: « Omnino
» vero (S. Synodus) eis (Episcopis) interdicit, ne ex redditibus Ecclesiae con-
» sanguineos, familiaresve suos augere studeant, cum et Apostolorum ca-
» nones prohibeant ne res ecclesiasticas, quae Dei sunt, consanguineis
» donent..., nec dissipent illorum causa. Imo, quam maxime potest, eos
» S. Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, pro-
» pinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesiam semi-
» narium extat, penitus deponant ». Vide dicta (*Praxis n. 3710*).

6. V.° *Misericordia erga pauperes.* Dicit S. Lig. (*Hom. Ap. VII. 64*):
« Episcopus tenetur ad largiendas eleemosynas. Ecclesia redditibus episco-
» patum non instruit, ut suo libitu profundat Episcopus, sed ut pauperibus
» succurrat. Patrimonium pauperum est mensa episcopalis. S. Gregorius ait
» eleemosynam esse primum opus misericordiae quod Pastor suo gregi prae-
» stare debet. Oh quot malis potest Episcopus eleemosynis prospicere! Quot
» sponsi vivunt in peccato, quia eis non suppetit modus matrimonium per-
» ficiendi! Quot pueri ob paupertatem dormiunt una cum parentibus, aut
» simul cum puellis in eodem lecto cum tanta animarum pernicie! Ideoque
» boni Episcopi curant perquirere a Parochis de necessitatibus quae adsunt,
» et eis imponunt, ut se certiores faciant, quoties aliquod occurrit... S. Tho-
» mas de Villanova dicebat quod, si moriendo nummos reliquisset, se pro
» damnato habiturus esset ». B. Saulius (*l. c. IX*) distinguit misericordiam
a liberalitate, et dicit primam sonare pietatem, secundam saepe vanitatem.
Addit non esse dignum nomine Episcopi qui non est misericors, et quasdam
dat regulas ut eleemosyna rite perficiatur; monet scilicet 1.° non omnia uni,
sed aliquid uni, aliquid alteri praestari debere; 2.° habendam esse rationem
causae paupertatis, loci, temporis, modi, gradus necessitatis, aetatis, debi-
lilitatis; praeferendo viduas, desolatos, infirmos etc.; item cavendo a fictis pau-
peribus, et ne sub specie largitatis inutiliter dissipetur patrimonium paupe-
rum; 3.° non esse praebendum sero, quod cito dandum est; 4.° pauperem
totaliter vacuum non esse unquam dimittendum. Haec (inquam) dicit B. Saulius;
sed practice (his maxime temporibus in quibus Episcopi redditus valde im-
minutos habere, et pauperes adeo numerosi, et saepe ficti atque procaces
admodum, esse solent) modus eleemosynas faciendi prudentiae Episcopi re-
linqui debet. Certe cavendum ne pauper, qui adjuvari nequeat, spernatur.

Quia autem, etsi Episcopus eleemosynas distribuatur quantum potest, infi-
nitae adhuc supererunt miseriae, totus erit in providendo ut pauperes aliunde
subsidium habeant. Hinc, sive in concionibus sive in epistolis pastoralibus,
pauperes et operarios divitibus toto nisu commendabit. Iubebit insuper ut
Parochi alique concionatores idem faciant. Speciatim in publicis et extraor-
dinariis calamitatibus primus vocem elevet et remedium procuret. Curet prae-

cipue ut in Dioecesi piaae congregationes (qualis est v. g. congregatio S. Vin-
centii de Paulo), quae pauperum levamen pro scopo habent, instituantur
si non adsint, et florescant atque adaugeantur si adsint. Alicubi Ecclesiastici
toti sunt in quaerendis confratribus aut consororibus suppeditantibus pecu-
niam pro festis pene in infinitum multiplicatis; unde Christifideles pro pau-
peribus jam amplius nihil aut fere nihil facere possunt. Nonne bene esset
si Episcopus per legem statueret, ut quaedam determinata hujus pecuniae
pars in posterum pro pauperibus destinaretur et Congregationi praedictae
traderetur? Sed, quidquid sit de hoc, Episcopus palam faciat se esse vere
patrem pauperum; et pauperes atque operarios sibi quam maxime cordi esse.
Ad obtinendum amorem et existimationem populorum, atque ad illos red-
dendos erga ecclesiam et religionem bene affectos, credo non adesse medium
melius isto.

7. VI.° *Patientia.* Heu quot molestias, procacitates, contradictiones,
oppositiones, minas, censuras, ingratitude, accusationes, persecutiones etc.
miseri Episcopi pati coguntur! Heu quot spinae sub mitra! B. Saulius (*l. c. IV*)
dixit: « Episcopus non praeparet se nisi ad tribulationes »: et prius
S. Jo. Chrysost. dixerat, Episcopatum esse pelagum laborum et abyssum
aerumnarum.

8. VII.° *Mansuetudo, lenitas, urbanitas, affabilitas (quae tamen a gra-
vitate non sejungatur).*

Mansuetudo valde necessaria est Episcopo; iracundia enim iudicium ra-
tionis turbat et proinde infinitis erroribus aditum praebet, quorum unus suf-
ficere potest ut maxima mala sequantur, et sit veluti scintilla quae magnum
generet incendium.

« Si quando a subditis reprehendatur, reddat rationem mansuete » Ita
dicebat B. Saulius (*l. c. X*). Si autem rationem reddere nequeat, sit gratus
admonenti et se corrigat.

Inimicos, ut plurimum, vincat beneficiis. De quodam Episcopo (ait S. Li-
gorius *Hom. Ap. VII. 65*) erat proverbium: *Qui ab Episcopo vult beneficiis
affici, oportet ut de illo male mereatur.* Etsi res eo usque procederent, ut
convitiis et contumeliis ab aliquo afficeretur, cogitare deberet se esse patrem
et medicum animae illius; atque adeo, tamquam pater et medicus filii phre-
netici, non vindictam sed medicinam parat. B. Saulius (*l. c.*).

Caveat a verbis pungentibus, nisi medicinae salutaris rationem habere
videantur; et tunc, dum arguit sit mitis, atque indignetur pie, et irascatur
patienter. B. Saulius (*l. c.*).

Si quae concedi nequeunt petantur, non equidem concedat, sed simul
leniter, non vero dure et aspere, respondeat. B. Saulius (*l. c.*).

Impendat honorem Sacerdotibus, ne dicatur ei proverbium illud: *Cur
ego te habeam Principem, cum me non habeas Senatorem?*

Quod affabilitas et vultus serenitas ad cor omnium sibi devinciendum,
mirum in modum deserviat, unusquisque cognoscit.

Quod autem gravitas exigatur in Episcopo, patet quia secus auctoritas
et superioritas (speciatim apud leviores) praestigium amitteret; respectus,
reverentia, et existimatio immineretur; nimia confidentia oriretur, et con-
temptus facillior redderetur.

9. *Fortitudo.* Episcopus debet ordinarie esse tardus ad decisionem

capiendam; et subinde etiam a decisione capta recedere debet, si nempe se errasse, aut circumstantias postea subortas recessum omnino exigere animadvertat. Et notandum quod oppositiones, etiam iniquae, recessum hujusmodi interdum suadere possunt, si nempe propter ipsas ex firmitate majora mala indeclinabiliter secutura essent. Dixi *indeclinabiliter*; aliquando enim bona officia, moderationes, exceptiones etc. efficiunt ut ex una parte Episcopus intentum suum assequi valeat, et ex alia oppositiones desinant, vel ita minuantur, ut jam amplius non sint attendendae. His praenotatis, si Episcopus clare et prudenter perspiciat munus suum exigere ut decisionem capiat, vel in decisione jam capta perseveret, fortis esse debet: secus enim nedum muneri suo deficeret, sed etiam levitatis notam incurreret. Erit itaque fortis contra intercessores vel utcumque ex ignorantia vel malitia aliter suadentes: fortis contra amicos et consanguineos; fortis contra laudes; fortis contra munera oblata; fortis contra proprios affectus quoscumque; fortis contra publica diceria (recolendo quod vulgus uno ore clamavit: *non hunc sed Barabbam*); fortis denique contra persecutiones et minas quaslibet. Dicit S. Lig. (*Hom. Ap. XII. 63*) quod, ut Episcopus bene muneri suo fungatur, sibi conciliare cogitur maledictiones, aversiones et etiam vitae pericula; sed *bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis*. Citat autem verba cujusdem Episcopi qui dicebat, Episcopum in acceptando Episcopatu se praeparare debere ad moriendum aut venenatum aut damnatum.

CAPUT II.

De Episcopo quoad scientiam et studium.

10. *Cur scientia exigitur in Episcopo?* 1.º Quia est primus Dioecesis magister; 2.º Quia casus difficiles saepe saepius (et pene dixerim quotidie) ad illum deferuntur, qui ut plurimum (propter circumstantias quae dilationem non patiuntur) sine mora indigent ut resolvantur; 3.º Quia errores efficiunt ut Episcopus existimationem amittat, et spernatur.

11. *Quaenam scientia exigitur?* Praecipue juris canonici et Sacrae Theologiae tum dogmaticae tum moralis.

12. *Cur exigitur studium?* Quia ex una parte mitra scientiam capiti non infundit: et ex alia 1.º Hodie ut plurimum Episcopi eliguntur ex Regularibus vel Parochis aliisque Sacerdotibus qui Juris Canonici cursum in scholis non fecerunt; 2.º Novae leges novaeque decisiones efficiunt ut studia in juventute peracta non sufficiant; 3.º Casus particulares sunt saepe ita difficiles et intricati, ut speciales consultationes et speciale studium exigant; 4.º Adde epistolas pastorales, adde Homilias etc.

CAPUT III.

De Episcopo quoad prudentiam.

13. *Quandonam Episcopus erit prudens?* Quando, officium suum exercendo, caveat a periculo errandi in casibus particularibus.

14. *Cur prudentia speciali modo exigitur in Episcopo?* Quia ex una parte casus propter circumstantias et consequentias ponderationem exigentes

atque adeo periculo errandi subjecti valde saepius occurrunt Episcopo, quam alia officia (v. g., magistri, concionatoris etc.) exercentibus; et ex alia parte errores Episcopi valde majus praejudicium inferre solent.

15. *Quales sunt casus magis momentosi in quibus magna Episcopi prudentia exigitur?* 1.º Admissio ad sacras ordinationes; 2.º Electio Parochorum, Confessariorum, speciatim Monialium, earumque synodorum, Canonico- rum, Superiorum Seminarii etc.; 3.º Correctiones et punitiones; 4.º Novae leges; 5.º Conflictus cum auctoritatibus civilibus; 6.º Responsa et decisiones quaelibet pro casibus qui malas consequentias habere possint; 7.º Modus se gerendi cum mulieribus. Sed de his singillatim agam infra.

16. *Quales sunt regulae principales, ut Episcopus in omnibus prudenter se gerat?* Prout gravitas negotii exigit, et possibilitas permittit, cavere debet ne, propter sufficientis considerationis defectum, aut male se determinet (v. g. non bene cognoscendo factum, vel non bene judicando quid agendum respondendumve sit); aut bonas determinationes male exequatur. Deservire autem possunt sequentes regulae magis particulares:

I.º Caveat ab informationibus non accuratis, et a falsis vel exaggeratis relationibus; decepti enim et deceptores innumeri sunt; unde non facile credat; et, si negotium ad duos oppositos pertineat, utrumque prius audiat.

II.º Caveat ne respectus humanus (v. g. propter intercessores), aut aliqua passio propria (v. g. irae, vindictae, odii, antipathiae, amoris, avaritiae, superbiae etc.) iudicii rectitudinem turbet.

III.º Caveat ne ex negligentia, vel ex taedio rem bene considerandi, vel ex indole ad iudicium praecipitandum procliva, juxta primam impressionem et sine necessaria consideratione circumstantiarum et consequentiarum, se determinet.

IV.º In qualibet re consideret an liceat, an deceat, an expediat.

V.º Non se fidat de iudicio proprio (etsi circumspecte procedere studeat) in duobus casibus: 1.º in rebus ad se suosve consanguineos pertinentibus (nemo enim iudex in causa propria), vel si utcumque aliqua passione agitata se animadverterit; 2.º in rebus valde momentosis et difficilibus. Tunc personarum, quae ea in re ad iudicandum idoneae censi debeant, et subinde Capituli, consilium exposcere tenetur.

VI.º Si negotii executionem in toto vel in parte aliis esset commissurus, videat an de eorum peritia et diligentia tutus esse possit.

CAPUT IV.

De Episcopo quoad Missam pro populo celebrandam.

17. *An et quando Missam pro populo celebrare Episcopi teneantur?* Tenentur (sicut Parochi) singulis diebus festis sive de praecepto sive suppressis. Si duas dioeceses unitas (etsi aequae principaliter) habeant, sufficit (ad differentiam Parochorum) si unica Missa dictis diebus celebretur. Haec obligatio ad Abbates jurisdictionem quasi episcopalem in clerum et populum cum territorio separato habentes, non vero ad Episcopos titulares tantum, extenditur. Ita decernitur a SS.mo D. N. Leone XIII. Const. *In suprema*. Hoc